

Studentu atturības organizācijas kā jaunu tradīciju ieviesējas Latvijas Universitātē 20. gadsimta 20.–30. gados

Students' Temperance Associations as New Tradition Introducing at University of Latvia in 1920s and 1930s

Guntis Vāveris, *Mg. hist.*

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva

Fondu analītikas un uzziņu sistēmas nodaļas galvenais arhivists

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes doktorants

Slokas iela 16, Rīga, LV-1067

E-pasts: guntis.vaveris@arhivi.gov.lv

Starpkaru periodā Latvijā radās iespējas dibināt vairākas jaunas dažādu veidu studentu organizācijas. Jaunās organizācijas Latvijas Universitātē 20. gadsimta 20. gados apmierināja jauno studentu vēlmi būt piederīgiem akadēmiskai videi. Valsts alkohola politikas, sabiedrībā izplatīto alkohola lietošanas ieražu un atturības kustības ideju ietekmē 20. gadu otrajā pusē veidojās pirmās studentu atturības organizācijas Latvijas Universitātē. Raksts sniedz ieskatu šo organizāciju centienos akadēmiskajā vidē ieviest jaunu tradīciju – atturēties no alkohola lietošanas, vēršoties pret pastāvošo un, pēc atturībnieku ieskatiem, novecojušo alkohola dzeršanas ieražu.

Atslēgvārdi: Latvijas Universitāte, LUSAB, studenti, atturība, alkohola lietošana, studentu organizācijas.

In the first half of the 1920s, the University of Latvia saw a rapid growth of different types of student organizations, however, there were no temperance organizations among them. The current article describes the activities of Students' Temperance Associations founded at the University of Latvia in the interwar period. Following the ideals striving for alcohol-free society, the main goal for Students' Temperance Associations was to transform the existing assumptions that allowed to view alcohol drinking as a normal behaviour, and instead to promote new, healthy and modern non-drinking traditions in academic environment.

Keywords: students, temperance associations, LUSAB, University of Latvia, alcohol drinking, temperance.

Starpkaru periodā Latvijas Universitātes (turpmāk – LU) paspārnē veidojās daudz studentu organizāciju, kas kļuva par pamatu studentu identitātei, vērtībām un principiem akadēmiskajā vidē un ārpus tās.

Sabiedrības vairumam studentu organizācijas vispirms asociējas ar studentu un studentu korporācijām. Mūsdienās, gluži tāpat kā starpkaru periodā, sabiedrībā tās ir populārākās studentu organizācijas. Līdz ar to šo organizāciju vēstures izpētē Latvijas historiogrāfijā tapušas publikācijas trimdas kopienā¹ un pēc neatkarības atjaunošanas.² Pētnieku uzmanību saistījuši dažādi jautājumi, bet galvenokārt uzmanība pievērsta gan LU korporāciju, gan citu augstāko mācību iestāžu organizāciju dibināšanas vēsturei un simbolikai. Kā piemērus var minēt akadēmiķa Jāņa Stradiņa (1933), Valtera Ščerbinska (1969)³ un Mārtiņa Vāvera (1990)⁴ publikācijas.

Tomēr vairāku citu LU studentu organizāciju vēsture vēl tikai gaida padziļinātu akadēmisku izpēti. Studentu biedrību, apvienību, vienību u. c. formas organizāciju darbības virzieni, mērķi, darbības pamatjums un to nozīme ir perspektīva izpētes tēma, kas atklāj ne tikai pašas organizācijas vēsturi, bet ļauj labāk izprast LU vidi un sabiedrību kopumā. Tādēļ raksta autors topošās disertācijas izstrādes gaitā piedāvā lasītājam ieskatu to Latvijas Universitātes studentu organizāciju darbībā, kas akadēmiskajā vidē starpkaru periodā centās sekmet jaunū tradīciju – atturēšanos no alkohola lietošanas.

Rakstā lietoto terminu “atturība” (*Temperance*) amerikāņu sociologs, pētnieks Harijs Dž. Levins (*Harry G. Levine*) skaidro kā tādu, kas visprecīzāk atspoguļo kustības būtību, – tā ir paškontrolē, cilvēka uzvedības darbība, atsakoties no tā, kas to traucē.⁵

Raksta mērķis ir raksturot Latvijas Universitātē dibinātās atturības organizācijas un to darbību pret akadēmiskajā vidē pastāvošajām alkohola lietošanas tradīcijām. Raksta autors cer, ka šāds ieskatu LU vēsturē un gandrīz aizmirstas LU kustības pieredzē motivēs pētniekus (vispirms jau arī studentus), tuvojoties LU 100 gadu

jubilejai, pievērsties arī citu jau pētītu un vēl nepētītu LU studentu organizāciju vēsturei un ar LU vēstures izpēti kopumā saistītiem jautājumiem.

LU dibināto atturības organizāciju vēstures izpētei pagātnē pievērsušies atsevišķi pētnieki, no kuriem izceļami bibliofils Jānis Tāļivaldis Zemzaris (līdz 1936. gadam Zommers, 1902–1996) un Ilga Kapeniece (1932–2010). J. T. Zemzaris savos nedaudzajos rakstos (publicēti pēc autora nāves rakstu krājumā “Tautas skaidrībai”, 2002) vienlaikus kā laikabiedrs dalās atmiņās par atturības organizāciju darbību, bet īsumā arī raksturo organizāciju darbību un darbības apstākļus. Savukārt I. Kapeniece bez rakstiem atturībai veltītos izdevumos (piemēram, izdevumā “Ziemeļblāzma”) apkopojusi plašu, galvenokārt npublicētu informāciju par atturības kustību Latvijā un bijusi minētā J. T. Zemzara rakstu krājuma sastādītāja, kā arī kopš 20. gadsimta 90. gadiem aktīvi darbojusies LU atturības organizāciju darbības atjaunošanā (Latvijas Universitātes Atturības un veselības izglītības veicināšanas biedrībā jeb LUAVIV). Abi autori ne vien darbojušies zinātnē, bet arī bijuši atturības kustības dalībnieki, tādēļ, no vienas puses, plaši raksturo kustības darbības virzienus un motivāciju, bet, no otras puses, publikācijās trūkst kritisku vērtējumu par kustības panākumiem un neveiksmēm.

Pagaidām vienīgais akadēmiskais raksts par atturības kustību akadēmiskajā vidē ir Alidas Zigmundes (1960) 2006. gada publikācija par atturības kustību Rīgas Politehnikumā (turpmāk – RP), vēlāk Rīgas Politehnikajā institūtā (turpmāk – RPI). Autore vispārīgi aplūko, kā atturības kustības idejas parādās atsevišķu mācībspēku publikācijās un kā tās ietekmējušas pētnieku un literātu darbus. Rakstā secināts, ka kustībai bijusi nozīme gan vēsturē, gan pedagoģijā, tomēr visdrīzāk var runāt par atturības kustības ideju atblāzmu, ko

veicināja kustības globālais raksturs blakus esošajās Rietumvalstīs un Ziemeļvalstīs (ASV, Lielbritānijā, Skandināvijas valstīs).

Vispārīgs Latvijas atturības kustības raksturojums: 19. gadsimta beigas – 20. gadsimta 30. gadi

19. gadsimta 90. gados sākotnēji Rīgā, bet vēlāk arī citviet (Jelgavā, Liepājā, Tukumā, Dzelzavā u. c.) tika izveidotas pirmās atturības organizācijas Latvijas teritorijā. Līdz Pirmajam pasaules karam atturības biedrību kopējais skaits, pēc Ādolfa Šildes (1907–1990) aprēķiniem, bija 52.⁶ Tas, salīdzinot kaut vai ar aptuveno kopējo biedrību skaitu Vidzemes guberņā (apmēram 1700 biedrību⁷), veidoja ļoti mazu atturības organizāciju īpatsvaru. Tas skaidrojams ne tik ļoti ar Krievijas impērijā pastāvošajiem biedrību izveides tiesiskajiem apgrūtinājumiem un biedrību rūpīgo kontroli, cik ar latviešu inteliģences neviennozīmīgo attieksmi pret atturības idejām un to lietderību – nereti tika izteikti vien teorētiski spriedumi, un tas bija būtisks iemesls tālākas iniciatīvas trūkumam.

Līdz Pirmajam pasaules karam nedaudzo atturības organizāciju darbība iedalāma četros virzienos: nacionālais, sociālistiskais, evaņģēliskais un pārnacionālais virziens. Katru no tiem pārstāvēja darbības ziņā aktīvākās atturības biedrības, un tām bija savs, nereti savstarpēji atšķirīgs darbības pamatojums un darbības formas.

Nacionālais atturības kustības virziens uzsvēra kustības nozīmi kulturāli un saimnieciski izglītotas, pašapzinīgas un no kaitīgām ieražām brīvas nācijas veidošanā (Mīlgrāvja bezalkohola biedrība “Ziemeļblāzma”⁸ (1904), Rīgas Igaunņu atturības biedrība (*Riia Eesti Karkuse Seltsi* (1900)). Sociālistiskais virziens norādīja uz atturības idejām kā daļu no plašākas sociālas kustības, kas iestājas pret pastāvošo sociālo,

tiesisko un ekonomisko netaisnību – strādniecības beztiesiskumu, smagiem darba apstākļiem, atalgojumu⁹ un citiem jautājumiem (atturības biedrības “Auseklis” (1891), “Rīts” (1908), “Apziņa” (1911)). Evaņģēliskais virziens uzsvēra atturības kustības idejas kā līdzekli morālai pašdisciplīnai, atgādinot par alkohola lietošanu grēka kontekstā¹⁰ (Evaņģēliskā atturības biedrība (1891), Rīgas evaņģēliskā “Zilā krusta” atturības biedrība (1908), evaņģēliskā atturības biedrība “Glābšana” (*Evanglischer Abstinenzverein “Rettung”*) (1907)). Savukārt pārnacionālais virziens, daļēji pārklājoties ar pārējo minēto virzienu darbību, akcentēja alkohola lietošanu kā no sociālās kārtas, statusa un tautības neatkarīgu kopēju ļaunu parādību sabiedrībā¹¹ (Vidzemes Antialkoholiskā biedrība (1908), Rīgas Labtempliešu sabiedrība (1909)).

Visi šie virzieni vienlaikus pildīja divas funkcijas: 1) pauda un aizstāvēja konkrētas idejas un argumentus, pamatojot atturības kustību; 2) šos virzienus pārstāvošās biedrības vienoja tas, ka tās sabiedrībai piedāvāja no alkohola lietošanas brīvu un reizē izglītojošu un saviesīgu vidi. Tomēr pat t. s. biedrību dibināšanas laikmetā atturības kustībai kopumā bija margināls raksturs ar atsevišķiem, bet vērā ņemamiem izņēmumiem (piemēram, biedrības “Ziemeļblāzma” darbība un biedrības “Auseklis” darbība 1905. gada revolūcijas laikā).

Starpkaru periodā valsts alkohola politiku 20. gadu pirmajā pusē var raksturot kā tādu, kas bija vērsta uz uzņēmējdarbības ierobežošanu un sabiedrības alkohola lietošanas kontroli. 1924. gada 24. decembrī pieņemtais Žūpības apkaršanas likums ar noteiktajiem alkohola ražošanas, tirdzniecības un lietošanas ierobežojumiem un valsts budžetā paredzētais Žūpības apkaršanas fonds nodrošināja tiesisku un finansiālu stimulu atturības organizācijām aktīvi darboties.

20. gadu pirmajā pusē atturības organizācijām radās iespējas attīstīt jaunus, iepriekš Krievijas impērijas apstākļos neīstenotus darbības virzienus – veidot valsti visaptverošu atturības organizāciju tīklu, kā arī izplatīt atturības kustības izglītības iestādēs, konkrēti, skolās un akadēmiskajā vidē. Jaundibināto atturības organizāciju (galvenokārt Latvijas Pretalkohola biedrības (1920)) nodaļu skaita kāpums rada priekšstatu, ka neatkarīgas Latvijas apstākļos 20. gadsimta 20. gadu pirmajā pusē sabiedrība pēkšņi būtu masveidā atskārtusi rūgto patiesību par alkoholu. H. Dž. Levins, analizējot atturības kustības vēsturi Ziemeļvalstīs un angļiski runājošajās zemēs, norāda, ka šādas *patiesības atskāršanas* pamatā ir jauna izpratne par alkoholu un jauni priekšstati par cilvēku iereibušā stāvoklī.¹² Kaut kādā mērā jauns skatījums uz alkoholu un tā lietošanas ieražām 20. gadu sākumā vērojams arī Latvijas politiskajā elitē un sabiedriskajās organizācijās. Spilgtākais apliecinājums tam bija pieņemtais Žūpības apkarošanas likums tā visradikālākajā variantā, neņemot vērā spēcīgo opozīciju.¹³

Izcīnītā Latvijas neatkarība, neņemot vērā kara mantojumu – smagos sociālos un ekonomiskos apstākļus, atturības kustības diskursā stiprināja kustībai jau tā raksturīgo ideālismu. Pēc Pirmā pasaules kara joprojām daudzviet pasaulē, tostarp arī Latvijā, pastāvēja uzskats, ka alkohols primāri vainojams visās sabiedrības nelaimēs. Proti, atturības idejas bija kā universāllīdzeklis pret virkni sociāla rakstura problēmu (bezdarbu, nabadzību, noziedzību, vardarbību u. c.),¹⁴ jo atturība sekmē šo problēmu mazināšanos un beigu beigās arī izzušanu. Šāda pārliecība raksturīga arī Latvijas atturības kustības darbiniekiem.

Latvijas Pretalkohola biedrības (turpmāk – LPB) nodaļu skaits līdz 1927. gadam bija audzis no deviņām nodaļām 1923. gadā līdz 104 nodaļām 1926. gada beigās.¹⁵ Tālākas darbības attīstībai 20. gadu otrajā pusē

LPB valde izstrādāja vadlīnijas, kas noteica regulāru sapulču, priekšlasījumu un tiem sekojošu debašu kārtību.¹⁶ Visvairāk atturības organizāciju 20. gadu vidū bija Vidzemē – 165, bet vismazāk Latgalē – 40.¹⁷ LPB biedru skaits no 331 biedra 1923. gadā¹⁸ bija audzis līdz aptuveni 15 000 biedriem 1926. gada beigās.¹⁹ Tas bija aptuvenš skaits, jo biedrības valde Rīgā nekad precīzi nezināja savu biedru kopskaitu.

Salīdzinājumā ar t. s. cara laiku iespējām biedrībām brīvi organizēt savu darbību situācija 20. gados bija krietni vien liberālāka. Nodaļu skaita pieaugums skaidrojams ar to samērā vienkāršo dibināšanas procedūru – LPB noteica, ka tam nepieciešami minimums pieci cilvēki.²⁰ 1930. gadā LPB valdei Rīgā savas darbības anketas iesniedza vien 83 no 188 nodaļām, bet 90 nodaļas neabonēja galveno atturības kustības informācijas vēstnesi presē – “Jauno Balsi”, turklāt vairums nodaļu “Jauno Balsi” abonēja ne vairāk kā trīs numurus vienai nodaļai.²¹

1928. gada maijā Ziemeļlatvijas atturības konferences Valmierā LPB delegāti atzina, ka nodaļu biedru skaits ir mazs, priekšlasījumi vāji apmeklēti, bet vietējā inteliģence neizrāda sevišķu interesi sadarbībai.²² LPB nodaļu darbības problēmas bija zema biedru aktivitāte, biedru iniciatoru dzīvesvietas maiņa, vietējo atturības entuziastu nāve un sadarbības trūkums ar vietējo pašvaldību iestādēm. LPB valdes sadarbība ar nodaļām bija vāji organizēta, jo nereti trūka lektoru, ko nosūtīt uz nodaļām provincē. Tādēļ savas cerības LPB un atturības kustības darbinieki saistīja ar LU paspārnē izveidotajām atturības organizācijām, kas spētu atrisināt trūkstošo lektoru problēmu, un arī kopumā studentu aktīva iesaiste alkohola politikas veidošanā būtu labs piemērs sabiedrībai.

Visas pasaules ekonomiskajā krīzē 30. gadu pirmajā pusē un līdz Kārļa Ulmaņa valsts apvērsumam 1934. gada 15. maijā valsts alkohola politika bija mainījusies

kustībai par sliktu. Atturības organizācijas daudzkārtējos Žūpības apkarošanas likuma grozījumus un Žūpības apkarošanas fonda apturēšanu 1932. gadā raksturoja kā “vis-elementārāko tautas vajadzību izpratnes trūkumu” un konstatēja, ka “tāda noliedzīga izturēšanās pret atturības centieniem nepastāvēja pat bijušās cariskās Krievijas laikā”.²³ Pēc K. Ulmaņa apvērsuma 30. gadu otrajā pusē pakāpeniski tika slēgtas atsevišķas, autoritārajam režīmam ideoloģiski pretējas (piemēram, strādniecības) atturības organizācijas un dažādu citu virzienu (piemēram, reliģiskas ievirzes) atturības organizācijas tika iekļautas LPB. Izņēmums bija vien atsevišķas biedrības (bezalkohola biedrība “Ziemeļblāzma”, sieviešu atturības biedrība “Baltā lenta” un Labtempliešu organizācija), kuras, pēc LPB ieskatiem, kalpoja citiem mērķiem.

Faktiski LPB 30. gadu beigas kļuva par vienīgo atturības organizāciju valstī, kas jaunajos darbības apstākļos zināmā mērā atzina iepriekšējās darbības neveiksmes un turpmākajā darbībā pauda apņēmību atteikties no “garas izrunāšanās, tukšas spriedelēšanas” un neizvirzīt “visos jautājumos tūliņ maksimālas prasības”.²⁴ 1939. gada jūnijā notika V Latvijas pretalkohola kongress, un tā atzinums, ka atturības kustība nav kļuvusi par tautas kustību,²⁵ raksturo atturības kustības marginālo ietekmi sabiedrībā.

Alkohola dzeršanas ieradumi kā problēma izglītības sistēmā

Atturības kustības idejas akadēmiskajā vidē Latvijas teritorijā bija pazīstamas jau kopš 19. gadsimta otrās puses. RP pastāvēja disciplinārie noteikumi, kuru starpā bija paredzēti soda mēri arī par pārmērigu alkoholisko dzērienu lietošanu (kopš 1875. gada soda izpildes vieta bija karceris). Līdz Latvijas Augstskolas (vēlāk Latvijas

Universitātes) dibināšanai 1919. gadā atturības idejas akadēmiskajā vidē bija zināmas. Teorētiskā līmenī virkne respektablu mācībspēku (Georgs fon Bunge (*Georg von Bunge*), Ženija Zengbuša u. c.) un RPI bijušo studentu (Jānis Asaris u. c.) rakstīja par atturības kustību un tās nozīmi. Tomēr pašā akadēmiskajā vidē nenotika praktiska darbība jeb atturības organizāciju izveide.

Kā norāda pētniece A. Zigmunde, studenti un mācībspēki nebija atsaucīgi atturības idejām, jo daļa RP absolventu bija tirgotāji, agronomi, kuriem alkohols vispirms bija resurss vai prece ienākumu gūšanai.²⁶ Par izņēmumu nosacīti var uzskatīt igauņu studentu atturības biedrību, kas 1907. gada novembrī tika dibināta RPI. Šīs biedrības izveide ir skaidrojama gan ar Tērbatas Universitātes mācībspēku un studentu organizāciju ieteikumiem,²⁷ gan ar daudzu igauņu atturības organizāciju skaitu (ap 60) 20. gadsimta sākumā.²⁸

Latvijas Republikas nodibināšana atturības kustības darbiniekiem pavēra iespējas brīvi organizēt atturības ideju izplatīšanu valstī. 1920. gada Latvijas I pretalkohola kongresa laikā latviešu inteliģence rosināja atjaunot bijušo biedrību darbību, kā arī veicināt jaunu veidošanos, tostarp arī studentu un skolēnu pulciņus.²⁹ Kā paraugs šādu organizāciju izveidei un darbībai tika izvēlētas ASV, Lielbritānija, Somija u. c. atturības kustībai atsaucīgas zemes, kur sekmīgi darbojošies “Cerības pulciņi” (turpmāk – CP) jeb *Band of Hope*.³⁰ Atturības organizācijas Latvijā izvirzīja prasību valdībai: skolās ieviest atturības mācību.³¹ Šajā virzienā notika atsevišķi mēģinājumi, piemēram, Rīgas 8. pamatskola Rīgas skolotājiem tika rīkota “atturības mācības paraugstunda”, ko vadīja Latvijas II pretalkohola kongresa referente, somu atturības kustības pārstāve Alli Triga-Heleniusa (*Alli Trygg-Helenius*, 1852–1926).³² Tomēr iecere ieviest atturības mācību skolās istenojās ļoti lēni – pat vēl 30. gadu sākumā mācību

programma nenodrošināja zināšanas veselības higiēnā.³³

Citādi bija ar "Cerības pulciņiem", kuru darbību pārraudzīja LPB. CP skaits 20. gadu pirmajā pusē strauji auga – no astoņiem pulciņiem 1923. gada nogalē līdz 201 pulciņam 1926. gada beigās.³⁴ Pulciņu darbība veicināja izpratni par veselīgu, no alkohola, smēķēšanas un narkotiskajām vielām brīvu dzīvesveidu, reizē arī atradinot "no muļķīgas, vecmodīgas paražas: skolu nobeidzot, rīkot kopā ar skolotājiem lielu iedzeršanu".³⁵

Pretēji skolām, kurās tika dibināti CP, akadēmiskajā vidē, konkrēti, LU, atturības organizācijas līdz 20. gadu vidum neizveidojās. To daļēji var skaidrot ar dažādu jaunu studentu organizāciju izveidi LU, turklāt daļa no tām savos statūtos paredzēja disciplīnas prasības, kas skāra arī alkohola lietošanu. Piemēram, vienai no vecākajām korporācijām *Talavija* (1902) statūtos bija iestrādāta prasība nosodīt pārmērīgu dzeršanu.³⁶ Tāpat atsevišķu studentu korporāciju filistri un sabiedrībā ievērojamas personības bija pārliecināti atturībnieki, piemēram, profesors Juris Plāķis (1869–1942), studentu korporācijas *Beveronija* filistrs.

Tomēr, līdzīgi kā RP un RPI laikos, atturības idejas LU līdz pirmo organizāciju izveidei neieguva praktiskas darbības formas. Tas tika uzskatīts par trūkumu, ko 20. gados konstatēja atturības kustības darbinieki, norādot, ka tieši akadēmiskajai videi būtu vajadzējis būt vietai, kas atzītu atturības nozīmi zinātniskā līmenī.³⁷

Akadēmiskajā vidē dominēja princips atbalstīt atturību, bet tajā pašā laikā atzīt, ka no alkoholiskajiem dzērieniem "izvairoties dažādos gadījumos neērti un nepatīkami".³⁸ Atturības kustības darbinieki uzsvēra šo pretrunu un apelēja pie Universitātes mācībspēkiem (tostarp arī pie inteliģences kopumā), pārmetot tai ideālisma trūkumu un savas nozīmes, ietekmes un misijas

neapzināšanos.³⁹ Alkohola dzeršanas ierāžas tika uzlūkotas par esošajam laikam nepiemērotu pagātnes reliktu jeb par vienu no iemesliem, kādēļ "Latvijas valsts un sabiedrības aparāts nedarbojas tā, kā tam vajadzētu darboties".⁴⁰

Pēc atturības kustības darbinieku domām, Latvijas Republikas pastāvēšanai jau vien būtu jābūt iemeslam, lai piespiestu sabiedrību būtiski izmainīt ikdienas paradumus. Šāda ideālisma pārņemti, atturībnieki 20. gadu vidū ar nožēlu un nievājoši konstatēja, ka "mūsu studentu, it sevišķi korporeļu dzīvē, tā vien liekas, ka 10 gadi nav devuši nekādas pārmaiņas".⁴¹

1924. gada 24. decembrī pieņemtā Žūpības apkarošanas likuma⁴² ietekmē presē parādījās vairāk rakstu, kas pievērsa uzmanību izglītības nozīmei, lai risinātu ar alkohola lietošanu saistītās sociālās problēmas, norādot uz citu valstu pieredzi. Atsevišķos nacionāli noskaņotos preses izdevumos, piemēram, "Latvi" un "Tautas Balsi", tika norādīts, ka Igaunijā atturības kustībā aktīvi darbojas studentu korporāciju biedri.⁴³ Arī igauņu studenti 20. gados rakstīja, ka starp igauņu studentiem gandrīz izskausta obligāta alkohola dzeršanas ierāža.⁴⁴

Arī turpmāk latviešu presē atrodamas norādes, kā t. s. žūpošanas problēma tika risināta kaimiņvalstīs (Igaunijā, Somijā, arī Rietumeiropas valstīs u. c.), tādējādi uzsverot, ka atturība bija aktuāla, laikmetam atbilstoša prasība sociālu problēmu risināšanai. Savukārt alkohola lietošana, pēc atturībnieku ieskata, atbalsta "vecu, mākslīgi uzturētu buršu tradīciju"⁴⁵ un neveicina jauniešos ideālismu un tiekšanos pēc labākas nākotnes. Tiesa, šādi raksti parādījās vien atturībnieku izdevumos, visbiežāk laikrakstā, vēlāk žurnālā "Jaunā Balss". Tātad, ņemot vērā faktu, ka pat gandrīz puse Latvijas Pretalkohola biedrības nodaļu bija kūtras abonēt izdevumu, var pieņemt, ka žurnāls nebija izplatīts ārpus atturībnieku kopienas.

Līdz pat pirmo atturības organizāciju izveidei LU tie nedaudzie atturības kustības darbinieki, kas piederēja pie akadēmiskās vides, presē un atturībai veltītās brošūrās norādīja uz problēmām Universitātē. Īpaši nesaudzīgs un subjektīvs LU mācībspēku kritiķis bija pedagogs, publicists un mecenāts Jānis Dāvis (1867–1959). Viņa spalvai pieder emocionāli izteikumi, kas reizēm pārauga skaļos apvainojumos, piemēram, *“korporāciju filistri vēl no veciem laikiem piesūkušies un piemirkuši ar alkoholu”*.⁴⁶ 20. gadu pirmajā pusē viņš vairākkārt pasvītvoja mācībspēku atbalsta nozīmi, lai atturības kustība Latvijā gūtu panākumus. J. Dāvim bija nesatricināma pārlicība, ka mācībspēku (profesoru, skolotāju) un studentu organizāciju filistru uzvedību neizbēgami atdarinās gan studentu organizāciju biedri, gan studenti un studentes ārpus organizācijām. Viņš norādīja: *“[...] būtu ļoti jāvēlas, ka arī Latvijas augstskolas profesori pārlicinātos, ka alkohols labi konservē tikai liķu smadzenes [...], tad tiešām viņi nemērcētu savas smadzenes alkoholā un ar savas dzeršanas paraugu nepavedinātu studentus uz dzeršanu”*.⁴⁷

Līdzās J. Dāvim LU pastāvošās alkohola lietošanas ieražas kritizēja arī atsevišķi studenti. Īpaši tika pasvītrotas pretrunas starp Universitātes organizāciju nospraustajiem mērķiem – audzināt patriotiskus, izglītotus pilsoņus ar labām manierēm – un reālo studentu uzvedību. Arī profesors J. Plāķis atzina, ka *“vienīgais ļaunums korporāciju dzīvē, ka nevar jaunie komilitoņi atturēties no dzeršanas un tam līdzīgi arī no liekas tērēšanās”*.⁴⁸

LU laikrakstā “Students” kāda studente rakstīja, ka praksē studenta *“iekšējais cilvēks neatbilst ārējām solidām formām, sevišķi attiecībā ar līdzcilvēkiem un sievieti, kur taisni studentam vajadzēja būt par paraugu”*.⁴⁹ Bet par apkaunojošu jāuzskata tāds dzīvesveids, kurš vedina *“pavadīt bezmiega naktis un baudīt pusmiruša cilvēka stāvokli”*.⁵⁰ LU students Eduards Tūbelis (1890–1976)

konstatēja, ka *“pietiek, ja atceramies sestdienas vakarus Rīgā, kad bez izņēmuma pēc pamatīgas iemešanas [...] studentu komeršos, jeb vienkārši krogos redzam un dzirdam mūsu iereibušo studentu ālēšanos”*.⁵¹ Studentu uzvedība nereti nonāca arī humoristiski satīrisko žurnālu uzmanības lokā, kur karikatūrās attēloti studenti ar alus glāzēm, kausiem vai pat mucām blakus.⁵²

Kaut arī LU nenoliedzami pastāvēja alkohola lietošanas ieražas, kuras, visdrīzāk, nereti izgāja ārpus mēra izjūtas, pārkāpjot, piemēram, studentu korporāciju alus komānos rakstīto, viennozīmīgi atturības kustības darbiniekiem bija tieksme dramatizēt situāciju. J. Dāvja sacītajam, ka *“mūsu augstskolas studentu vairākums ir akli dzeršanas parašas vergi un sargi”*,⁵³ bija vairāk emocionāli cēloņi. Viņa viedokli dažādi vērtēja arī paši atturības kustības darbinieki, atzīstot, ka J. Dāvis *“pieļāva daudz vairāk frāžu un žūpu nozākāšanas, kā arī citu novecojušos atribūtiku”*.⁵⁴

Starpkaru periodā students kļuva par simbolu labākai nākotnei. Ar studentiem saistījās pamatotas cerības, ka viņu zināšanas un ideāli sekmēs Latvijas Republikas attīstību. Pat vēl neilgi pirms Latvijas okupācijas pastāvēja uzskats, ka uz personu, kura studējusi, *“mēdz skatīties kā uz tādu no kā apkārtne var daudz ko mācīties”*.⁵⁵ To uzsvēra arī atturības kustības darbinieki, taču vienlaikus starpkaru periodā atturības organizācijas akcentēja divus pretējus studenta tēlus: students kā nākotnes cerība un žūpojošs students, kuram blakus allaž milzīga alus muca.

Latvijas Universitātes Studējošo atturības biedrība (1926–1935)

Biedrības izveide. 1925. gada nogalē laikraksts “Latvijas Kareivis” ziņoja par studentu atturības biedrības izveidi. Biedrības izveidi ierosināja LU jaunu biedrību ar mērķi *“veicināt*

atturības ideju starp studentiem”.⁵⁶ Latvijas Universitātes Studējošo atturības biedrības (turpmāk – LUSAB) dibināšanas sapulce notika 1926. gada 7. februārī, tajā piedalījās 14⁵⁷ vai 15 pirmie biedri.⁵⁸ Presē ziņots, ka biedrības statūti Universitātes padomes sēdē apstiprināti 1926. gada 5. maijā,⁵⁹ kaut gan patiesībā tas notika 21. maijā. Jaunās biedrības mērķis bija “apvienot studējošos cīņā pret alkoholu, organizēt alkoholisma zinātnisku pētīšanu un rast jaunas, veselīgas, no alkohola brīvas tradīcijas”.⁶⁰ Biedrības devīze: “Caur atturību pie turības un gara gaismas!”.⁶¹ Biedrības mērķauditorija bija jaunatne – LU un citu

augstāko mācību iestāžu studenti, kā arī skolu audzēkņi, kuri laika gaitā, iegūstot augstāko izglītību un akadēmiskas zināšanas par alkohola lietošanas kaitīgo ietekmi, kā inteliģences pārstāvji ar savu piemēru veicinātu no alkohola lietošanas atturīgas sabiedrības veidošanos. LUSAB dibināšanu atturības kustības darbinieki komentēja kā “visgrūtāk iekarojamā cietokšņa – Latvijas Universitātes iegūšanu”.⁶²

Biedrības dibinātāju mazo skaitu (15 biedri) salīdzinājumā ar apmēram 6000 lielo studentu saimi tie, kas nebija iesaistījušies atturības kustībā, vērtēja skeptiski – “bankrotējusi kustība”.⁶³ Atturības

1. att. LUSAB goda biedri jeb filistri. 1928. No kreisās apakšējā rindā: profesors Kārlis Barons, profesors Jānis Bergs, docents Arvīds Kalniņš; augšējā rindā: Dr. med. Gustavs Reinhards, profesors Kārlis Kundziņš, profesors Jēkabs Lautenbahs, agronome Dagmāra Talce. Avots: ĀDOLFS ŠILDE. The Latvian Student in Abstinence Work. In: VILLEM ERNITS, ĀDOLFS ŠILDE (eds.). La Lutte Contre L'Alcoolisme. Chez, les Etudiants des Etats Baltiques. Tartu, Riga 1928, p. 38.

Fig. 1. Honorary members of LUSAB. 1928. From the left, front row: Prof. Kārlis Barons, Prof. Jānis Bergs and Doc. Arvīds Kalniņš; Back row: Dr. med. Gustavs Reinhards, Prof. Kārlis Kundziņš, Prof. Jēkabs Lautenbahs, agr. Dagmāra Talce. Source: ĀDOLFS ŠILDE. The Latvian Student in Abstinence Work. In: VILLEM ERNITS, ĀDOLFS ŠILDE (eds.). La Lutte Contre L'Alcoolisme. Chez, les Etudiants des Etats Baltiques. Tartu, Riga 1928, p. 38.

kustības darbinieki norādīja, ka studentu atturības darbinieku skaits ir krietni vien lielāks, bet pasīvā attieksme skaidrojama ar šādu studentu piederību korporācijām.⁶⁴ LUSAB izveidi profesors Kārlis Kundziņš (1883–1967) vērtēja kā pirmos soļus un pirmo mēģinājumu ar akadēmiskās vides palīdzību vērsties pret sabiedrībā esošo *“trulumu un vienaldzību”* pret alkohola lietošanas paražām.⁶⁵ Jaunās biedrības kodolu veidoja tie studenti, kuri tikko bija uzsākuši studiju gaitas. Jau iepriekš tika izteiktas pamatotas cerības par skolu absolventiem, kuri, iestājoties LU, *“varētu gādāt par šādas organizācijas izveidi”*.⁶⁶

LUSAB un studentu korporācijas *Fraternitas Lataviensis* biedrs Ā. Šilde kādā no saviem rakstiem presē, komentējot jaunizveidoto biedrību, norādīja, ka *“sevišķi jaunāko studentu starpā atturības domu sāk respektēt un atzīt”*.⁶⁷ Lidz ar to LUSAB pievērsa īpašu uzmanību saišu veidošanai ar CP, kas bija izveidoti lauku apriņķu un pilsētu skolās.⁶⁸ Rīgā LUSAB apņēmas *“noturēt lekcijas visās Rīgas vidusskolās alkohola un atturības jautājumos”*,⁶⁹ bet ārpus galvaspilsētas lektori devās uz sarikojumiem Aucē, Alūksnē, Jelgavā, Jaunjelgavā, Daugavpilī, Valmierā, Cēsis, Sabilē, Liepājā, Lubānā un citās Latvijas pilsētās un pagastos.

Šādu saišu veidošanas mērķis bija, lai bijušie CP *“biedri, entuziasti, kuri iestātos Latvijas Universitātē arī te sekotu atturības saucieniem”*.⁷⁰ Tādējādi iestāšanās LUSAB studentiem kļuva par nākamo pakāpienu, lai jau akadēmiskā līmenī gūtu zināšanas par alkoholu kā sociālu ļaunumu. Viena laikus LUSAB lektoru izbraukumi ārpus Rīgas veicināja informācijas izplatīšanu par LU kā iestādi tālākas izglītības iegūšanai. Biedrības paspārnē 20. gadu otrajā pusē tika izveidoti uz vidusskolu un arodskolu skolniekiem orientēti atturības pulciņi *“Dzintars”* un *“Saulstars”*,⁷¹ kuri *“ar vispusīgu pašdarbību un biedru audzināšanu skaidra*

dzīves veida garā iekaroja redzamu vietu”.⁷² Šie pulciņi akadēmiskajai videi sagatavoja nākamos studentus, kuri vēlējās *“nekādos apstākļos neatkāpties saviem principiem: nelietot reibinātājus dzērienus un nesmekēt”*.⁷³

Pastāv viedoklis, ka LUSAB bijusi liela loma izglītības darbā ar jauniešiem, speciālas atturības literatūras izdošanā un kvalificētu pedagogu gatavošanā.⁷⁴ Tomēr jau 30. gadu sākumā Ā. Šilde konstatēja, ka liela daļa bijušo CP biedru, uzsākuši studijas, dažādu iemeslu dēļ atteicās no atturības principiem.⁷⁵ Visdrīzāk šie studenti, vēlēdams pilntiesīgi piederēt pie akadēmiskās vides, iestājās LU studentu organizācijās, kas stingri nesekoja atturības kustības ideāliem.

Atturība – jauna tradīcija. LUSAB uzskatīja: *“[...] visplašākajās sabiedrības aprindās jānostiprinās uzskatam, ka alkohola tradīcija ir nevēlama un neattaisnojama parādība”*.⁷⁶ Turpmāk 20. gadu otrajā pusē LUSAB biedru publicētajos rakstos un brošūrās vairākas reizes uzsvēta citu valstu studentu pieredze un atsaucība atturības kustībai, tādējādi aicinot studentus pārvērtēt pastāvošās alkohola lietošanas tradīcijas.⁷⁷ Savukārt 20. gadsimta 30. gadu sākumā līdzās uzskatam par jaunu tradīciju attīstīšanu starp studentiem arvien izteiktāk tika uzsvēta nepieciešamība izcelt un izkopt *“latvju tautai īpatnējās tradīcijas atturības garā”*.⁷⁸

Atturības kā jaunas tradīcijas ieviešanai akadēmiskajā vidē LUSAB izveidoja komisijas: 1) Intelektuālo komiteju, kuras galvenais uzdevums bija gatavot lektoros; 2) Propagandas komisiju, kuras mērķis bija izplatīt atturības ideju un sadarboties ar skolām; 3) Preses un ārlietu biroju, kas sagatavoja rakstus, caurskatīja preses izdevumus un sadarbojās ar līdzīgām studentu organizācijām ārzemēs; 4) Mūzikas komisiju, kas pārraudzīja biedrības kora darbību; 5) Sporta komisiju, kas popularizēja sportu un tūrismu kā daļu no veselīga dzīvesveida.⁷⁹

Pretēji J. Dāvim, kurš Universitātē pieprasīja dibināt Alkoholoģijas katedru,⁸⁰ LUSAB ambīcijas bija krietni piezēmētākas. Biedrība centās panākt obligātus lekciju kursus par alkohola lietošanas kaitīgumu visās LU fakultātēs, tos lasītu *Dr. med.* Gustavs Reinharde (1868–1937), aktīvs atturības kustības darbinieks. Biedrības iecere bija “*sekmēt pareizu ieskatu nodibināšanos šinī [alkohola lietošanas – G. V.] jautājumā un mazināt alkohola postošo iespaidu studējošo un visas tautas dzīvē*”.⁸¹ Ieceres īstenošanu LU padome un fakultātes neatbalstīja, tādēļ biedrība pašas spēkiem sagatavoja īpašus kursus, kas ne tikai izglītoja atturības jautājumos, bet vienlaikus arī gatavoja jaunus lektoros atturības kustībai Latvijā. Piemēram, no 1928. gada 31. janvāra līdz 19. aprīlim rīkotajosursos lekcijas par dažādām tēmām nolasīja LU mācībspēki un Latvijas Pretalkohola biedrības lektori: profesors Hermanis Buduls (“Intelektuālais darbs un narkotiskās vielas”), *Dr. med.* G. Reinharde (“Pēctecība un rasu higiēna”), profesors Augusts Kirhenšteins (“Alkohols un tuberkuloze”), profesors K. Kundziņš (“Alkohola ietekme uz cilvēka ētiku un estētiku”), lektors Andrejs Frīdenbergs (“Alkohola problēma no sociālekonomiskā skatpunkta”), lektors Gustavs Ķempelis (“Atturības kustības vēsture”), *Dr. phil.* Teodors Celms (“Garīgās dzīves pamati”), profesors Kārlis Barons (“Alkohols un fizioloģija”), J. Dāvis (“Atturības kustības darbības veidi un līdzekļi”) un Jānis Kreicbergs (“Runas māksla”).⁸² Lekciju tēmas raksturo atturības kustības teorētisko bāzi, argumentus un nepieciešamās zināšanās sekmīgai darbībai. Visdrīzāk, ja LU padome un fakultātes būtu atbalstījušas obligāto lekciju kursa ieviešanu, tad tā saturs būtu ļoti līdzīgs. Neņemot vērā kursu akadēmisko kvalitāti, jau 1930. gada maijā LUSAB valde atzina, ka to apmeklētība ir “*samērā vāja – vislielākais skaits – 54 apmeklētāju, bet vismazākais – 11*” un ka ļoti mazu interesi izrāda LUSAB biedri.⁸³

LUSAB darbībai finansiālu ziedojumu 10 000 latu apmērā sniedza J. Dāvis. Daļu ziedojuma biedrība novirzīja “*alkohola jautājuma zinātniskas pētīšanas veicināšanai, izveidojot “J. Dāvja prēmijas” labākajiem studentu darbiem alkohola jautājumā 300 latu apmērā*”.⁸⁴ Bez mecenātu ziedojumiem LUSAB saņēma līdzekļus arī no LU Studentu padomes un Žūpības apkarošanas fonda.⁸⁵

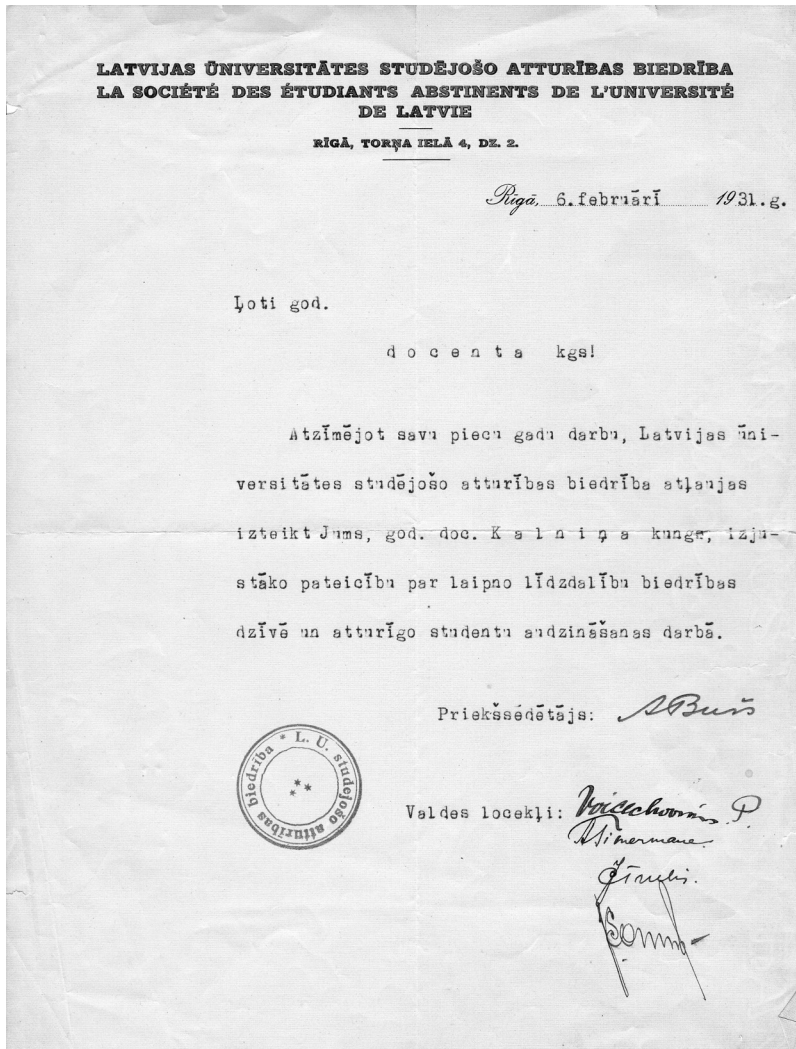
Kursu programmu un norisi uzraudzīja paši studenti kopā ar tiem Universitātes mācību spēkiem, kuri atbalstīja atturības idejas (piemēram, *Dr. med.* G. Reinharde, profesors Arvids Kalniņš u. c.).⁸⁶ Sagatavoto kursu materiāli kļuva par pamatu publikācijām, kurās tika uzsvērts to akadēmiskums bez “*parastiem apgalvojumiem un kailas didaktikas*”, kas, pēc LUSAB domām, raksturīgi citu organizāciju sagatavotajām atturības brošūrām.⁸⁷

Tāpat biedrība ik gadus Universitātē organizēja Pretalkohola nedēļu ar priekšlasījumiem un saviesīgo daļu. Pasākumu apmeklēšana bija bez maksas vai par brīvprātīgiem ziedojumiem.⁸⁸ Tomēr šādu pasākumu apmeklētāju skaits bija neliels, un par tā galvenajiem iemesliem LUSAB valde atzina vēlo norises laiku un to, ka vienlaikus arī citas studentu organizācijas rīkoja savus pasākumus.⁸⁹ Tomēr visdrīzāk studentu vājo atsaucību ietekmēja valsts alkohola politika, kura pēc Žūpības apkarošanas likuma vairākkārtējiem grozījumiem 20. gadu otrajā pusē kļuva liberālāka. Tādējādi par normu sabiedrībā kļuva mēreni dzert legāli pirktu alkoholu,⁹⁰ turpreti atturības organizācijas neatzina šādus mērenas alkohola lietošanas principus.

Līdzās izglītojošai darbībai LUSAB izveidoja un regulāri papildināja atturības kustības literatūras un periodisko izdevumu bibliotēku. Tās izveides iecere bija “*būt par atturības literatūras krātuvi*”.⁹¹ Līdz 20. gadsimta 30. gadu vidum biedrības bibliotēkā lasītājiem bija pieejami vairāk

nekā 1800 sējumi deviņās dažādās valodās (latviešu, angļu, vācu, krievu, franču, zviedru, somu, igauņu un lietuviešu valodā).⁹² Bibliotēkas krājums bija zināšanu bāze lektoru gatavošanai, kā arī piedāvāja iespējas apgādāt citas bibliotēkas ar

atturības kustībai veltītiem izdevumiem. Piemēram, 1935. gada februārī LUSAB nodeva Kultūras fondam ap 2000 atturības literatūras izdevumu eksemplāru, lai tie tiktu izdalīti pilsētu un lauku pamatskolu bibliotēkām.⁹³

2. att. LUSAB nosūtīta pateicības vēstule LU docentam Arvidam Kalniņam 1931. gada 6. februārī. Avots: autora personīgais arhīvs. Dokumenta oriģināls atrodas autora īpašumā.

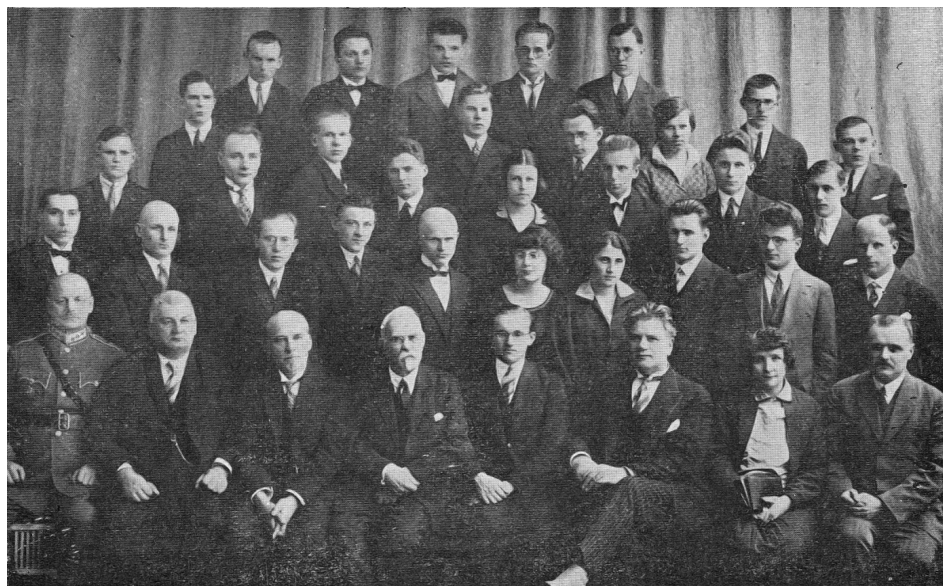
Fig. 2. Acknowledgement letter sent by LUSAB to the University of Latvia doc. Arvids Kalniņš to express appreciation of his participation in LUSAB activities and educational work, dated February 6, 1931. Source: The private archive of the author. The original document is the property of the author.

Starptautiskā sadarbība. Jau kopš izveides pirmajiem mēnešiem biedrība aktīvi dibināja kontaktus ar līdzīga rakstura biedrībām citās valstīs. Šim nolūkam kalpoja biedrībā izveidotais Preses un ārlietu birojs. LUSAB nodibināja kontaktus ar pieredzes bagāto Somijas Studentu atturības asociāciju (*Ylioppilaiden Raittiusyhdistys* (1886)), Igaunijas Studentu atturības apvienību (*Eesti Üliopilaste Karskusihendus* (1920)), Studentu atturības korporāciju Lietuvā (*Lietuvos Studentų Ateitininkų Blaivininkų korporacija* (1922)) u. c., kopumā ar 12 studentu pretalkohola biedrībām (bez minētajām valstīm arī ar biedrībām no Šveices, ASV, Vācijas, Zviedrijas, Dānijas, Norvēģijas, Beļģijas un Nīderlandes).⁹⁴

LUSAB delegāti vairākkārt pārstāvēja Latviju starptautiskās pretalkohola konferencēs, piemēram, 18. Vispasaules pretalkohola organizāciju kongresā Tartu

1926. gadā un Vispasaules studentu pretalkohola biedrību konferencē Helsinkos 1930. gada 17. februārī. Tāpat biedrības pārstāvji piedalījās starptautiskos pretalkohola kongresos Stokholmā un Antverpenē. Cits Preses un ārlietu biroja uzdevums bija sekot līdzi presē publicētiem rakstiem pret atturības kustību, kā arī sagatavot atturības kustībai veltītus zinātniskus rakstus publicēšanai Latvijas un ārzemju izdevumos. Piemēram, 20. gadu beigās biedri sprieda par iespējām publicēties ASV iznākošajā studentu periodiskajā izdevumā *The International Student*.⁹⁵ Nav zināms, vai iecere tika realizēta praksē.

Biedri. Jau pāris mēnešu pēc biedrības izveides biedru skaits bija pieaudzis vairāk nekā divas reizes (no 15 līdz 34 biedriem), bet divu gadu laikā līdz 106 biedriem (tostarp 4 filistri un 16 goda filistri).⁹⁶ Turpmākajos gados, sākotnējai atsaucībai

3. att. LUSAB biedri un goda biedri (filistri). 1927. Avots: ĀDOLFS ŠILDE. The Latvian Student in Abstinence Work. In: La Lutte Contre L'Alcoolisme. Chez, les Etudiants des Etats Baltiques. Tartu, Rīga 1928, p. 43.

Fig. 3. LUSAB associates and honorary members, 1927. Source: ĀDOLFS ŠILDE. The Latvian Student in Abstinence Work. In: La Lutte Contre L'Alcoolisme. Chez, les Etudiants des Etats Baltiques. Tartu, Rīga 1928, p. 43.

norimstot, biedru skaits stabili turējās nedaudz virs 100, kas no kopējā studentu skaita LU (virs 8000) bija ļoti niecīgs. Jāuzsver, ka biedrībā darbojās studenti, kas pārstāvēja arī dažādas citas organizācijas. Piemēram, vairāki ievērojami studentu atturības kustības darbinieki, kā Osvalds Freivalds (1905–1975), Ā. Šilde, Arvīds Prāms (1906–1965) u. c., bija studentu korporācijas *Fraternitas Lataviensis* biedri.⁹⁷ Jaunu biedru piesaistei 1928. gada 20. februārī LUSAB nosūtīja dalības aicinājumu Latvijas Mākslas akadēmijas un Latvijas Konservatorijas audzēkņiem.⁹⁸ Nav datu, vai aicinājums rada atsaucību.

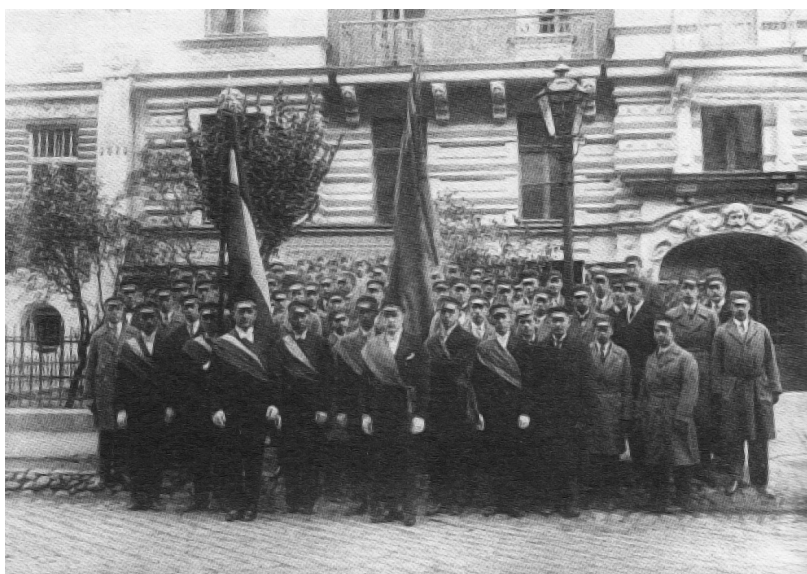
Dažādu citu studentu organizāciju biedru pārstāvniecība 30. gadu sākumā radīja nesaskaņas starp biedriem, kuri pārstāvēja korporācijas, un biedriem ārpus tām. Korporāciju biedriem tika pārņemta to pasīvā darbība, veicinot atturības idejas izplatību korporācijās.⁹⁹ Šādas iekšējas nesaskaņas atstāja iespaidu uz jaunu biedru piesaistišanu un esošo biedru noturēšanu. Ja vienlaikus students atturībnieks bija gan LUSAB, gan kādas mūža organizācijas biedrs, tad faktiski viņš noliedza vienas vai otras vērtības (atturība pret organizāciju tradīcijām). Rakstot vai lasot kārtējo rakstu, piemēram, par korporācijas studentu alkohola lietošanas paražām, varēja rasties praktiskas situācijas un dilemmas, ka studentam jāvēršas pret paša organizāciju, tās vērtībām un zināmā mērā arī pret simboliku.

1935. gada pavasarī LUSAB iekļāvās Latvijas Pretalkohola biedrībā, kurai K. Ulmaņa autoritārā režīma apstākļos bija jākļūst par vienīgo atturības organizāciju valstī. LUSAB pārtapa par Latvijas Pretalkohola biedrības Akadēmisko sekciju.¹⁰⁰ Tās izvirzītie uzdevumi bija turpināt LUSAB iesākto “alkohola jautājuma” zinātnisko izpēti; veicināt jaunu, veselīgu un no alkohola brīvu tradīciju rašanos; sagatavot lektoros un veicināt sadarbību ar atturības pulciņiem skolās.¹⁰¹

Citas atturības organizācijas Latvijas Universitātē

Līdzās LUSAB Universitātē darbojās vēl divas studentu un studenšu atturības organizācijas – *Veronia* (1927) un *Astra* (1931). Tās bija slēgta tipa mūža organizācijas, un to darbība – gandrīz identiska LUSAB: iestāties “*pret novecojošām paražām akadēmiskajā vidē un sabiedrībā kopumā, veicinot jaunu veselīgu un pozitīvu tradīciju iedibināšanu*”.¹⁰² LU konkordijas *Veronia* devīze ietvēra saukli “Par atturību, draudzību, patiesību!”. Tās mērķis bija “*uz mūžu apvienot latviešu studentus patiesā, draudzīgā akadēmiskā atturībnieku saimē, [...] izveidot savus locekļus uz visu mūžu par noteiktiem, dedzīgiem atturībniekiem, kas izskauž alkohola un nikotīna lietošanu tautā un valstī!*”.¹⁰³ Kopš 30. gadiem šo organizāciju diskursā īpaši tika uzsvērts, ka jaunās, no alkohola lietošanas brīvās tradīcijas jāuztur “*latviskā garā*”.¹⁰⁴ 1939. gadā *Veronia* pārveidojās par LU studentu vienību “Avots”,¹⁰⁵ kas līdz Latvijas okupācijai 1940. gada 17. jūnijā turpināja iesāktās atturības kustības tradīcijas Universitātē.¹⁰⁶ Abas studentu atturības organizācijas 30. gados daļēji turpināja LUSAB iesāktos darbības virzienus. 1932. gadā tās apvienoja spēkus LU atturības organizāciju savienībā *Juventus*.¹⁰⁷ Organizācijas uzsvēra, ka atturībnieks ir cilvēks, kas “*kritiski vēro sabiedrības parādības [...], neiet barā, nepeld pa straumi [...], atsaucīgs katrai labai domai un darbam, vienmēr možs un spēka pilns*”,¹⁰⁸ tādējādi definējot ideālo latviešu studentu.

Veronia un *Astra* biedru kopskaits nepārsniedza 50,¹⁰⁹ un kopumā tas atbilda citu ārpus korporācijām esošu, slēgta tipa organizāciju vidējam skaitam – 28 biedri konkordijām un 33 citam LU organizāciju tipam – vienībām.¹¹⁰ Salīdzinājumā ar LUSAB krietni mazākais organizāciju *Veronia* un *Astra* biedru skaits skaidrojams ar to statusu. Tās bija slēgta tipa mūža

4. att. Studentu konkordijas *Veronia* biedri pirms došanās LU studentu organizāciju kopīgajā gājienā uz Brāļu kapiem 30. gadu sākumā. Avots: JĀNIS TĀLIVALDIS ZEMZARIS. Atturības kustība Latvijā divu pasaules karu starplaikā. In: ILGA KAPENIECE (sast.). Tautas skaidrībai. Rīga 2002, 70. lpp.

Fig. 4. *Concordia Veronia* members gathering before procession to The Brethern Cemetery, beginning of the 1930s. Source: JĀNIS TĀLIVALDIS ZEMZARIS. Atturības kustība Latvijā divu pasaules karu starplaikā. In: ILGA KAPENIECE (sast.). Tautas skaidrībai. Rīga 2002, p. 70.

organizācijas, kas studentam, jau iestājoties, lika izdarīt nopietnu izvēli – kļūt par atturībnieku. Ne tuvu ne katrs, pat ja atturības idejas viņam šķita pievilcīgas, bija gatavs uzņemties atturībnieka dzīvesveidu un tādējādi liegt iespēju jebkad piederēt pie kādas citas LU studentu mūža organizācijas.

Jauno organizāciju izveidi laikabiedrs un LUSAB biedrs J. T. Zemzaris skaidro ar studentu vēlmi piederēt pie kādas no slēgta tipa biedrībām, kurām bija sava ārēja simbolika.¹¹¹ Tās esamība bija būtiska daļa no studenta identitātes, kas ne tikai radīja piederības sajūtu konkrētajai organizācijai un studentu saimei kopumā, bet arī pārējai sabiedrībai uzskatāmi demonstrēja noteiktus ideālus un vērtības. Gadījumos, kad statūtos un zvērestos paustais bija pretējs attiecīgai uzvedībai, loģiski, ka studenti

vispirms (pateicoties simbolikai) nokļuva uzmanības centrā. LUSAB valdes priekšsēdētājs A. Prāms kādā rakstā uzsvēra, ka alkohola lietošana starp studentiem nav izplatītāka kā sabiedrībā kopumā, tomēr sabiedrībā par tiem pastāv “*stipri negatīvs slēdziens*”.¹¹²

Konkordijas, pēc to dibinātāju pārliecības, veidojās kā laikmetam atbilstošas modernas jauna tipa organizācijas, kā pretstats esošajām korporācijām. Pēdējās tika uzskatītas par tādām, kas līdzās izglītošanai reizē arī degradē jaunos studentus, uzspiežot vecas tradīcijas – aizraušanos ar alkoholiskajiem dzērieniem un bravūrīgu uzvedību.¹¹³ Preses izdevumos šādu studentu uzvedību, kas ignorē jaunāko zinātnes sasniegumu paustās atziņas par alkohola kaitīgumu, atturībnieki raksturoja kā “*vecā, feodālā un viduslaiku studentu uzspodrinātā*

elka – Bakhus¹¹⁴ godināšanu [...] turpinot skandināt slavas dziesmas un cilāt smagus alus kausus”.¹¹⁵

Izvēloties zināmā mērā atdarināt korporāciju simboliku, jaunā tipa organizācijas vēlējās “atvaseļot”, pēc viņu domām, pretrunīgi vērtēto studentu tēlu sabiedrībā. Viens no konkordiju ideāliem bija disciplīna un rakstura audzināšana, aicinot atteikties no alkohola lietošanas ierāžām un tā klātbūtnes konkordiju rīkotajos pasākumos.¹¹⁶ Atturības idejas 20. gadu beigās un 30. gados studentiem kļuva par būtisku pašdisciplīnas instrumentu, kā arī par savdabīgu ieroci polemikā starp konkordijām un korporācijām.

Starpkaru periodā LU studenti atturībnieki izveidoja vairākas organizācijas, kas centās akadēmiskajā vidē iedzīvināt jaunu tradīciju – vidi bez alkohola lietošanas, kas sekmētu no kaitīgiem ieradumiem brīva studenta ideālu. Atturības kustība LU

starpkaru periodā iedalāma divās fāzēs: 1) organizāciju rašanās jeb piedzimšanas fāze, kurai raksturīga starptautiskai sadarbībai un pieredzei atvērta aktīva sabiedriskā darbība un nereti pārspilēta akadēmiskās vides alkohola lietošanas ierāžu kritika; 2) atslābuma fāze, kurā atturības organizācijas meklēja jaunas darbības formas, rēķinoties ar studentu dzīves un studentu organizāciju darbības principiem un tradīcijām.

Kopumā starpkaru periodā atturības kustības idejas kļuva klātesošas akadēmiskajā vidē, tiesa, paliekot kā margināla kustība starp studentiem un nesaistot plašu sekotāju loku. LU atturības organizācijas piedāvāja alternatīvu studenta dzīves un uzvedības modeli, kas bija balstīts uz zinātnes argumentiem un vienlaikus uz patriotisku ideālismu, izslēdzot indivīdam un sabiedrībai kopumā kaitīgus ieradumus. Tomēr organizāciju nelielais biedru skaits norādīja, ka studenti skaidri izvēlas nesekot šādam alternatīvam dzīvesveidam, iespējams, neizpildāmu paškontroles prasību dēļ vidē, kur alkohola lietošanai nebija noraidošas simboliskas nozīmes.

ATSAUCES UN SKAIDROJUMI

¹ Trimdas kopienā 20. gadsimta 50.–70. gados virkne autoru (Arturs Druva, Voldemārs Celmarauģis, Kārlis Dzirkalis, Daumants Hazners, Alfreds Plakans u. c.) publicējuši rakstus trimdas izdevumos (galvenokārt *Universitas*) gan par korporāciju vēsturi un nozīmi kopumā, gan par atsevišķu korporāciju vēsturi, simboliku un tradīcijām.

² Pēc neatkarības atjaunošanas korporāciju vēstures jautājumiem pievērsušies vairāki autori (J. Stradiņš, V. Ščerbinskis, M. Vāveris u. c.), viņi kopumā turpina trimdas autoru izpēti tradīcijas, papildinot izpēti jautājumu loku un izmantojot Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentus, kuri trimdas autoriem okupācijas gados nebija pieejami.

³ Sk.: JĀNIS STRADIŅŠ. Studentu akadēmiskās organizācijas. In: *Universitas*, 01.01.–07.01.1995., 74.–75. lpp.; VALTERS ŠČERBINSKIS. Trikolora vilinājums: komercinstitūtu korporācijas 20. gs. 20.–30. gadu Latvijā. In: *Latvijas Arhīvi 2003*, Nr. 3, 75.–89. lpp.; VALTERS ŠČERBINSKIS. Uzticīgi draugam. Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas. Rīga 2010, 199 lpp.

⁴ Sk.: MĀRTIŅŠ VĀVERIS. Latvijas Universitātes studentu biedrības: Konkordiju ārējo nozīmju izveides un lietošanas problēmas, 1926.–1930. gads. In: *Latvijas Arhīvi 2015*, Nr. 1/2, 137.–160. lpp.; MĀRTIŅŠ VĀVERIS. Simbolikas karš: Latvijas Universitātes studentu korporāciju cīņa pret komercinstitūtu korporāciju simboliku. 20. gadsimta 20.–30. gadi. In: IRĒNA SALENIECE (atb. red.). *Vēsture XIX. Vēsture: avoti un cilvēki*. Daugavpils 2016, 377.–388. lpp.

- ⁵ HARRY G. LEVINE. Temperance Cultures. Concerning about Alcohol Problems in Nordic and English-speaking Cultures. In: MALCOM LADER, GRIFFITH EDWARDS AND D. COLIN DRUMMOND (eds.). *The Nature of Alcohol and Drug-Related Problems*. New York 1993, pp. 16–36, here p. 22.
- ⁶ ĀDOLFS ŠILDE. Cīņa ar sadzīves netikumu. [Nepublicēts manuskripts. Atrodas bezalkohola biedrības “Ziemeļblāzma” arhīvā]. Rīga 1941, 303. lpp.
- ⁷ FR. KRAUKLIS. Noteikumi par biedrībām, sapulcēm, bibliotēkām, laikrakstiem un loterijām. Rīga 1907, 3. lpp.
- ⁸ Tās izveides iniciators – fabrikants un mecenāts Augusts Dombrovskis (1845–1927) ar biedrības “Ziemeļblāzma” darbību centās atrisināt tās pretrunas, kas iepriekš bija radījušas sadarbības problēmas starp Rīgas Latviešu biedrības biedriem, tā saucamajiem saimniecības vīriem, un literātiem, par kurām jau 1893. gadā rakstīja rakstnieks un atturības kustības darbinieks Augusts Deglavs (1862–1920) (AUGUSTS DEGLAVS. *Latviešu attīstības solis no 1848.–1875. g.* Rīga 1893, 96.–101. lpp.). Biedrības “Ziemeļblāzma” darbība norāda, ka domstarpību laikabiedram A. Dombrovskim bija iecere ar atturības kustības idejām veicināt tāda inteliģenta latvieša garīgu tapšanu, kurā vienlaicīgi apvienojas izglītošana kultūras un saimnieciskajā darbībā. Pēc šī raksta autora domām, A. Dombrovska ideāls bija izglītots (no kaitīgiem ieradumiem – alkohola un smēķēšanas – brīvs), strādīgs latvietis, kam nav sveša tautas kultūra un kas spēj finansiāli un tālredzīgi nodrošināt sevi un ģimeni.
- ⁹ A. Deglavs bija pārliecināts, ka “*alkoholisms balstās uz saimnieciskiem apstākļiem, ciešā sakarā ar sociālā jautājuma izšķiršanu*”. ĀDOLFS ŠILDE. Augusts Deglavs cīņā par atturību. In: *Jaunā Balss*, 01.03.1932., 5. lpp.
- ¹⁰ GUNTIS VĀVERIS. Evaņģēlisko atturības biedrību darbība Vidzemes un Kurzemes guberņās (1893–1914). In: *Ceļš 2014*, Nr. 64, 176.–191. lpp., šeit 179. lpp.
- ¹¹ *Ibidem*, 185.–186. lpp.
- ¹² LEVINE, Temperance Cultures, p. 23.
- ¹³ INETA LIPŠA. Sabiedriskā tikumība Latvijas Republikā (1918–1934): priekšstatu maiņa. In: *Latvijas Vēsture. Jaunie un Jaunākie Laiki 2006*, Nr. 2 (62), 16.–33. lpp., šeit 22. lpp.
- ¹⁴ HARRY G. LEVINE, CRAIG REINARMAN. *From Prohibition to Regulation. Temperance, Prohibition, Alcohol Control. Lessons from alcohol policy for drug policy*. Amsterdam 2004. Pieejams: <http://www.cedro-uva.org/lib/levine.alcohol.html>
- ¹⁵ OSVALDS FREIVALDS. Atturības kustības uzvaras gājiens. In: *Jaunā Balss*, 25.07.1926., 8. lpp.
- ¹⁶ GUSTAVS ĶEMPELIS. LPB nodaļu (Cerības pulciņu) minimālais darbības plāns 1927. g. In: *Jaunā Balss*, 15.01.1927., 3. lpp.
- ¹⁷ FREIVALDS, Atturības kustības uzvaras gājiens, 8. lpp.
- ¹⁸ [B. A.]. Ziņas par Latvijā pastāvošām pretalkohola biedrībām un viņu nodaļām. In: *Jaunā Balss*, 24.11.1923., 13.–14. lpp.
- ¹⁹ [B. A.]. Jaunajā gadā. In: *Jaunā Balss*, 15.01.1927., 3. lpp.
- ²⁰ Dokumenti par Latvijas Pretalkohola biedrības darbību. Latvijas Nacionālais arhīvs, Latvijas Valsts vēstures arhīvs, Rīga (turpmāk – LNA LVVA), 3724-1-7351, 52. lpp.
- ²¹ LPB valdes Rīgā ziņojums par atturības konferences. LNA LVVA, 2397-1-40, 16.–17. lpp.
- ²² [B. A.]. [B. N.]. In: *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, 01.10.1928., 585. lpp.
- ²³ 15 atturības organizāciju uzsaukums Latvijas pilsoņiem 1932. gadā. LNA LVVA, 3019-1-6, 8. lpp.
- ²⁴ [B. A.]. [B. N.]. Gatavosimies V Latvijas pretalkohola kongresam! In: *Jaunā Balss*, 01.04.1939., 8. lpp.
- ²⁵ [B. A.]. [B. N.]. Sabiedrisko organizāciju pienākumi atturības kustībā. In: *Jaunā Balss*, 01.06.1939., 183. lpp.
- ²⁶ ALĪDA ZIGMUNDE. Pretalkohola kustība pirmajā augstskolā Rīgā. In: *Latvijas Universitātes raksti*. 700. sēj.: *Pedagoģija un skolotāju izglītība*. Rīga 2006, 82.–88. lpp., šeit 84. lpp.

- ²⁷ ALĪDA ZIGMUNDE. Pretalkohola kustība pirmajā augstskolā Rīgā. In: Latvijas Universitātes raksti. 700. sēj.: Pedagoģija un skolotāju izglītība. Rīga 2006, 82.–88. lpp., šeit 85. lpp.
- ²⁸ Sk.: E. KARU. Pīlk Eesti karskusseltside algusaastaisee. In: E. SILVET (koost.). 100 aasat karskusliikumist Eestis 1889–1989. Tallin 1989, pp. 8–29.
- ²⁹ IN. Pretalkohola kongress (turpinājums). In: Baltijas Vēstnesis, 02.03.1920., 3. lpp.
- ³⁰ Ieskatam raksta autors iesaka britu pētnieces Annemarijas Makelisteres (*McAllister*) pētījumus par organizācijas *Band of Hope* vēsturi. Piemēram, ANNEMARIE MCALLISTER. Picturing the Demon Drink: How Children were Shown. Temperance Principles in the Band of Hope. In: Visual Resources 28, 2012, No. 4, pp. 309–323, here p. 310.
- ³¹ IN, Pretalkohola kongress (turpinājums), 3. lpp.
- ³² ST. Kulturelā un sabiedriskā dzīve. In: Sociāldemokrāts, 16.09.1922., 4. lpp.
- ³³ ILGA KAPENIECE. Jaunatnes pretalkohola izglītošana un audzināšana Latvijas Republikā (1920–1940). In: Daži ziņojumi un tēzes Latvijas VII Pretalkohola kongresam. Rīga 1991, 18. lpp.
- ³⁴ FREIVALDS, Atturības kustības uzvaras gājiens, 8. lpp.
- ³⁵ SEFIRS. Jaunatnei ceļa jūtis. In: Jaunā Balss, 15.05.1925., 4. lpp.
- ³⁶ Studentu korporācijas Talavija statūti un aktīvo biedru skaits. LNA LVVA, 4261-1-1, 1. lp.
- ³⁷ ĀDOLFS ŠILDE. Nopietns jautājums. In: Students, 18.02.1926., 1. lpp.
- ³⁸ ĀDOLFS ŠILDE. Dzirdēta, bet nesaprasta patiesība. In: Students, 09.02.1927., 1. lpp.
- ³⁹ A. BERGMANIS. Inteligence un alkohols. In: Students, 27.10.1927., 3. lpp.
- ⁴⁰ E. K. KAUFMANS. Studenti un tradīcijas. In: Jaunā Balss, 15.10.1925., 3. lpp.
- ⁴¹ EDUARDS TŪBELIS. Alkohols un studenti. In: Jaunā Balss, 24.05.1924., 3. lpp.
- ⁴² Mazliet plašāk par pieņemto žūpības apkarošanu sk.: LIPŠA, Sabiedriskā tikumība Latvijas Republikā (1918–1934), 16.–33. lpp.
- ⁴³ [B. A.]. XII. igauņu pretalkohola kongress. In: Latvis, 08.04.1922., 2. lpp.
- ⁴⁴ K. LAJA. The Students Abstinence Movement in Estonia. In: VILLEM ERNITS, ĀDOLFS ŠILDE (eds.). La Lutte Contre L'Alcoolisme. Chez, les Etudiants des Etats Baltiques. Tartu, Rīga 1928, pp. 19–24, here p. 22.
- ⁴⁵ KAUFMANS, Studenti un tradīcijas, 3. lpp.
- ⁴⁶ JĀNIS DĀVIS. Atturības kustība Latvijā. Rīga 1926, 7. lpp.
- ⁴⁷ JĀNIS DĀVIS. Pretalkohola kustība Francijā. In: Jaunā Balss, 22.11.1924., 3. lpp.
- ⁴⁸ ILGA KAPENIECE. Pēctecība. In: Ziemeļblāzma 2000, Nr. 96, 4. lpp.
- ⁴⁹ M. ĶIRSTEINE. Alkohols un studenti. In: Students, 02.05.1924., 2. lpp.
- ⁵⁰ Ibidem, 3. lpp.
- ⁵¹ TŪBELIS, Alkohols un studenti, 4. lpp.
- ⁵² INESE INDRIČĀNE. Studenti Latvijas humoristiski satīrisko žurnālu karikatūrās, 1919–1925. In: Universitas 2004, Nr. 86, 10.–12. lpp., šeit 12. lpp.
- ⁵³ DĀVIS, Atturības kustība Latvijā, 7. lpp.
- ⁵⁴ JĀNIS TĀLIVALDIS ZEMZARIS. Ik viena lekcija ir sējusi sēklu... Atmiņas par piedališanos atturības kustībā. In: ILGA KAPENIECE (sast.). Tautas skaidrībai. Rīga 2002, 87.–93. lpp., šeit 90. lpp.
- ⁵⁵ E. RUMBA. Atturības nozīme akadēmiski izglītota cilvēka dzīvē. In: Jaunā Balss, 01.03.1940., 77. lpp.
- ⁵⁶ DS. Galvas pilsēta. In: Latvijas Kareivis, 10.12.1925., 3. lpp.
- ⁵⁷ JĀNIS TĀLIVALDIS ZEMZARIS. Atturības kustība Latvijā divu pasaules karu starplaiķā. In: KAPENIECE, Tautas skaidrībai, 67. lpp.
- ⁵⁸ R. I. No 6000 studentiem tikai 15 atturībnieku. In: Balss, 14.05.1926., 1. lpp.

- ⁵⁹ [B. A.]. Universitātes padomes sēde. In: Balss, 06.05.1926., 1. lpp.
- ⁶⁰ LU Studējošo Atturības biedrības 1926. gada 21. maija paziņojums visiem Cerības pulciņiem vidusskolās. LNA LVVA, 3019-1-232, 2. lp.
- ⁶¹ Studenta A. Antona sagatavota biedrības skrejlapa "Sveiciens Ziemas svētkos". LNA LVVA, 3019-1-237, 10. lp.
- ⁶² OSVALDS FREIVALDS. Uzvaras zīme. In: Jaunā Balss, 31.05.1926., 3. lpp.
- ⁶³ Ibidem, 3. lpp.
- ⁶⁴ R. I., No 6000 studentiem tikai 15 atturībnieku, 1. lpp.
- ⁶⁵ J. R. Prof. Dr. K. Kundziņa svētku runa L.U.S.A.B. gada svētkos. In: Jaunā Balss, 25.02.1927., 3. lpp.
- ⁶⁶ SEFIRS, Jaunatnei ceļa jūtīs, 4. lpp.
- ⁶⁷ ĀDOLFS ŠILDE. Latvju students. In: Latvis, 25.09.1927., 2. lpp.
- ⁶⁸ A. BERGMANIS. Kā spriež un domā par "Cerību pulciņiem". In: Jaunā Balss, 15.12.1928., 4. lpp.
- ⁶⁹ LU Studējošo atturības biedrības paziņojums Rīgas pilsētas Domes Žūpības apkaršanas komisijai. LNA LVVA, 3019-1-233, 18. lp.
- ⁷⁰ LU Studējošo Atturības biedrības 1926. gada 21. maija paziņojums visiem Cerības pulciņiem vidusskolās. LNA LVVA, 3019-1-232, 2. lp.
- ⁷¹ Par abu pulciņu, it īpaši "Saulstars", darbību skatīt atturības kustības darbinieka Riharda Preinvalca (1912–?) atmiņas "Atturības kustībai veltītie gadi", kas publicētas 2000. gadā laikrakstā "Ziemeļblāzma" (Nr. 103–105).
- ⁷² ZEMZARIS, Atturības kustība Latvijā divu pasaules karu starplaikā, 68. lpp.
- ⁷³ RIHARDS PREINVALCS. Atturības kustībai veltītie gadi. In: Ziemeļblāzma 2000, Nr. 103, 3. lpp.
- ⁷⁴ KAPENIECE, Jaunatnes pretalkohola izglītošana un audzināšana Latvijas Republikā (1920–1940), 19. lpp.
- ⁷⁵ ĀDOLFS ŠILDE. Atturības jautājums un studenti. In: Universitas, 01.11.1930., 13. lpp.
- ⁷⁶ A. B. LU studējošo atturības biedrība. In: Tautas veselība, 01.03.1927., 70. lpp.
- ⁷⁷ ĀDOLFS ŠILDE. Gadusimteņu tradīcijām sabrūkot. In: Jaunā Balss, 25.02.1927., 4. lpp.
- ⁷⁸ [B. A.]. Arī studentam jābūt atturībniekam. In: Uz nākotni, 01.11.1930., 83. lpp.
- ⁷⁹ Biedrības gada darbības pārskats par 1928. gadu. LNA LVVA, 3019-1-223, 14. lp.
- ⁸⁰ DĀVIS, Atturības kustība Latvijā, 6. lpp.
- ⁸¹ LU Studējošo atturības biedrības 1927. gada 18. oktobra lūgums Latvijas Universitātes padomei. LNA LVVA, 3019-1-232, 56. lp.
- ⁸² ĀDOLFS ŠILDE. The Latvian Student in Abstinence Work. In: La Lutte Contre L'Alcoolisme, pp. 37–45, here pp. 39–40.
- ⁸³ Pārskats par L.Ū.S.A.B atturības kursiem 1930. gadā. LNA LVVA, 3019-1-220, 27. lp.
- ⁸⁴ Paziņojums Latvijas Universitātes Padomei. 04.10.1927. LNA LVVA, 3019-1-232, 53. lp.
- ⁸⁵ Ibidem, 11. lp.
- ⁸⁶ Ibidem, 53. lp.
- ⁸⁷ [B. A.]. Latvijas Ūniversitātes studējošo atturības biedrības izdevumā. In: Studenta Dzīve, 21.04.1931., 4. lpp.
- ⁸⁸ Ziņojums Rīgas pilsētas Žūpības apkaršanas komisijai. 19.02.1927. LNA LVVA, 3019-1-232, 36. lp.
- ⁸⁹ Pārskats par L.Ū.S.A.B atturības kursiem 1930. gadā. LNA LVVA, 3019-1-220, 27. lp.

- ⁹⁰ INETA LIPŠA. Sabiedriskā tikumība Latvijā: Alkoholisko dzērienu lietošana, 1918–1940. In: Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls 2010, Nr. 1, 71.–95. lpp., šeit 87. lpp.
- ⁹¹ Ziņojums Rīgas pilsētas Domes žūpošanas apkaršanas komisijai. 24.03.1928. LNA LVVA, 3019-1-233, 88. lp.
- ⁹² Ibidem.
- ⁹³ [B. A.]. Vakar lauku skolām dāvinātas 5775 grāmatas. In: Rīts, 24.02.1935., 6. lpp.
- ⁹⁴ Sarakste ar ārvalstu studentu atturības biedrībām, starptautiskām atturības organizācijām u. c. [latv. val., vācu val.]. LNA LVVA, 3019-1-225, 1.–106. lp.
- ⁹⁵ Ibidem, 64. lp.
- ⁹⁶ Biedrības gada darbības pārskats par 1928. gadu. LNA LVVA, 3019-1-223, 14.–16. lp.
- ⁹⁷ E. LAZDA. Fraternitas Lataviensis 45 gadi. In: Latvija Amerikā, 30.10.1971., 1. lpp.
- ⁹⁸ LU studējošo biedrības apkārtraksts. 20.02.1928. LNA LVVA, 3019-1-223, 21. lp.
- ⁹⁹ [B. A.]. Sabiedriskā tiesa. In: Studenta Dzīve, 16.05.1930., 4. lpp.
- ¹⁰⁰ [B. A.]. Vajadzīgi ļaudis, kas spēj pretoties kārdinājumam. In: Rīts, 24.02.1936., 4. lpp.
- ¹⁰¹ A. PUNTULIS. Biedrību dzīve. Akadēmiskā darbā. In: Jaunā Balss, 01.11.1936., 21. lpp.
- ¹⁰² ZEMZARIS, Atturības kustība Latvijā divu pasaules karu starplaikā, 71. lpp.
- ¹⁰³ LU studentu biedrības “Veronia” likvidācijas dokumenti. LNA LVVA, 3724-1-8947, 1. lp.
- ¹⁰⁴ [B. A.]. L.U.S. att. biedrība. In: Students, 27.10.1930., 2. lpp.
- ¹⁰⁵ [B. A.]. Atturības dienas Latvijas Universitātē. In: Jaunā Balss, 01.12.1939., 350. lpp.
- ¹⁰⁶ Ibidem.
- ¹⁰⁷ ZEMZARIS, Atturības kustība Latvijā divu pasaules karu starplaikā, 71. lpp.
- ¹⁰⁸ JĀNIS TĀLIVALDIS ZOMMERS. Kurp? In: Juventus, 01.09.1932., 12. lpp.
- ¹⁰⁹ Ibidem.
- ¹¹⁰ A. SIETINSONS. Latvijas Universitāte. In: E. PILMANIS (sast.). Latvijas Korporāciju apvienība. Ņujorka 1990, 44. lpp.
- ¹¹¹ ZEMZARIS, Atturības kustība Latvijā divu pasaules karu starplaikā, 70. lpp.
- ¹¹² ARVĪDS PRĀMS. Students sabiedrībā. In: Students, 20.09.1929., 4. lpp.
- ¹¹³ VĀVERIS, Latvijas Universitātes studentu biedrības, 138. lpp.
- ¹¹⁴ Domāts Bakhs – vīna un auglības dievs romiešu mitoloģijā.
- ¹¹⁵ EDUARDS TŪBELIS. Studenti un alkohols. In: Tautas veselība, 01.01.1927., 1. lpp.
- ¹¹⁶ A. I. Konkordiju idejiskie pamati pirms 10 gadiem un tagad. In: Studenta Dzīve, 20.02.1937., 6. lpp.

SUMMARY

The article describes attempts to promote non-drinking traditions and temperance education within the academic environment at the University of Latvia in the interwar period.

For the temperance advocates, the independence of Latvia became a ready argument to automatically require introduction of new concepts of alcohol and drunkenness in society. The advocates continued to sustain an idealistic idea of alcohol-free society, that already had become a utopian goal in global temperance movement in the 19th century. Alcohol was constructed as a social evil, fully responsible for all the social issues in the society.

Temperance movement members were confident that without alcohol, there would be no social issues – neither crime, nor immoral behaviour, epidemics or diseases.

In the interwar Latvia, a student became a sort of an ideal futuristic hope or prospect to secure intellectual, economical and cultural prosperity of Latvia. Despite the fact that in the first half of the 1920s various types of new student organizations at the University of Latvia proliferated, there were no temperance organizations. Consequently, the temperance advocates in Latvia tended to draw a rough picture, describing alcohol drinking customs in academic environment. The result was an exaggerated portrait of University students and professors as drunkards and slaves to the so-called *medieval boozing traditions* – the relicts of past long gone.

The article follows the foundation of several student temperance associations in the late 1920s and the beginning of 1930s, mostly focusing on the activities of Latvian Student Abstinence Society (Latvian abbreviation – LUSAB). The article provides an overview of LUSAB's striving to achieve the change in academic environment regarding the ingrained assumptions of alcohol drinking as a normal practice and the reasons why LUSAB and other two associations (fraternity "Konkordija Veronia" and society "Astra") did not attract much attention and support in the academic environment.